

Verkiezingsprogramma GroenLinks: what's the spirit?

De Tweede Kamerverkiezingen komen er aan. Het is nog lang geen 15 maart 2017, maar veel conceptverkiezingsprogramma's zijn al geschreven. GroenLinks presenteerde begin september het conceptprogramma dat in december wordt vastgesteld door het partijcongres. Is er oog voor religie als maatschappelijke factor? En wat is de levensbeschouwelijke dimensie in het programma?

Bas Joosse

Voor bijvoorbeeld een thema als duurzaamheid is vanzelfsprekend ruimte. Religie en spiritualiteit worden in het voorlopige verkiezingsprogramma van GroenLinks niet expliciet genoemd. Het woord religie staat wel in de grondrechten: 'Geweld tegen mensen vanwege hun afkomst, religie of seksuele voorkeur wordt niet getolereerd'. Woorden als kerk, synagoge en moskee ontbreken in het programma. GroenLinks profileert zich met het programma duidelijk als seculiere partij; ieder dun lijntje naar religie, zingeving of spiritualiteit ontbreekt. Overigens lijkt het niet-benoemen geen nieuwigheid. Ook in het verkiezingsprogramma voor de vorige Tweede Kamerverkiezingen kwam religie niet expliciet voor. Dat is overigens is niet per definitie negatief. Wat niet benoemd wordt, wordt ook niet tot probleem gezien of gemaakt.

Verbinden

Wel klinkt een duidelijke levensbeschouwelijke keuze door in het programma. En die sluit ook aan bij de speeches van Jesse Klaver. De GroenLinks-leider hield bijvoorbeeld in september in de Melkweg in Amsterdam een gloedvol betoog waarin hij iedereen wil betrekken. Klaver zoekt de verbinding tussen mensen en sluit niemand uit, dat klinkt ook door in het partijprogramma: 'Het is tijd om te kiezen voor één samenleving, een samenleving die mensen verbindt in plaats van slijt.' Hoewel Nederland seculariseert, wordt religie in het publieke debat vaak

opgevoerd als splijtzwam en als bron van polarisatie. Islamofobie wint aan kracht. GroenLinks zet daar een ander verhaal tegenover maar vermijdt het thema religie.

In het zoeken naar de verbinding tussen mensen met uiteenlopende religies en levensbeschouwingen kan De Linker Wang een belangrijke rol spelen; mensen van verschillende gezindten bij elkaar brengen, kijken naar wat verbindt en daarmee juist de verschillen overstijgen. Die verschillen zijn vaak de kern van het wij-zij denken en de polarisatie. Aan de andere kant kunnen ze ook weer leiden tot nieuwe inzichten. Verbinden lijkt nu in ieder geval het toverwoord te worden. In het licht van Klavers speech liggen er in deze campagne kansen genoeg.

De afgelopen twee jaar was er veel te doen over de bed, bad, brood-regelingen en de opvang van vluchtelingen. Kerkelijke organisaties waren én zijn hier nadrukkelijk bij betrokken. Het woord *vluchteling* komt negentien keer voor in het programma, vaker dan bijvoorbeeld klimaat of duurzaamheid. Belangrijker nog is wat er over de vluchtelingen gezegd wordt. De grenzen gaan niet dicht voor vluchtelingen, zij hebben recht op een toekomstperspectief. In de definitie van vluchteling worden 'economische vluchtelingen' overigens niet meegerekend. Een vluchteling waagt zijn of haar leven om oorlog, geweld en vervolging te ontvluchten. Wie erkent wordt als vluchteling, krijgt de kans om een leven op te bouwen, de taal te leren en te werken.

Duurzaam en sociaal

Klimaat, groen en duurzaamheid worden vaak genoemd; het programma is met recht groen te noemen. Er spreekt ook veel ambitie uit.

De kolencentrales in Amsterdam en op de Maasvlakte moeten dicht, de kerncentrale in Borssele gaat dicht en er komt een Klimaatwet. Die wet zorgt ervoor dat de uitstoot van broeikasgassen nog verder beperkt wordt dan nu al afgesproken is. In 2050 moet er alleen nog maar schone energie zijn. Ook in het klimaat-deel klinkt wel iets van De Linker Wang door: heilheid van de schepping, aandacht voor de aarde en zorg voor de komende generaties. Hetzelfde geldt voor de sociale dimensie in het programma: sociale gerechtigheid en solidariteit krijgen concreet gestalte in het programma, bijvoorbeeld met het heldere punt om het eigen risico in de zorg af te schaffen.

Kansen

Hoewel religie dus niet expliciet aan bod komt, klinken christelijke - anderen zullen zeggen: humanitaire - waarden impliciet heel sterk door en liggen er legio kansen om juist nu in actie te komen. De boodschap van het programma is duidelijk: het moet anders, op alle fronten: groen, sociaal en inclusief. Tijd om verbindingen te zoeken dus. Ook op het terrein van religie en levensbeschouwing ligt hier een prachtige uitdaging! En misschien mag dat laatste in het verkiezingsprogramma wel wat explicieter worden benoemd.

Het concept verkiezingsprogramma is te vinden op: groenlinks.nl/programma.

